

Norsk studentorganisasjon

Holbergs gate 1 / 0166

Oslo

T: 22 04 49 70

E: nso@student.no

W: www.student.no

Høringsuttalelse

Høringsssvar til NIFU-rapport 2020:4 Opptak til høyere utdanning

Dato: 10.12.2020

Norsk studentorganisasjon (NSO) ønsker å takke for muligheten til å komme med innspill til *NIFU-rapport 2020:4 Opptak til Høyere utdanning: En studie av konsekvensene av kvote og poengberegning med fokus på psykologi, medisin, jus og grunnskolelærerutdanning*.

I høringssvaret kommer vi med noen betraktninger knyttet til rangeringsregelverket og rangering av søkere på bakgrunn av det som kommer frem i rapporten, samt innspill til det videre arbeidet i departementet med opptak til høyere utdanning. Høringssvaret må ses i sammenheng med innspillene NSO har kommet med til [NOU 2019:25 Med rett til å mestre](#) og høringssvar til [NOU 2020:3 – Ny lov om universiteter og høyskoler](#).

Innledning

Rapporten peker på at det norske opptakssystemet oppfattes som transparent, rettferdig og forutsigbart, og godt egnet i en norsk kontekst. Dette er i tråd med NSOs oppfatning av dagens opptakssystem, og noe vi mener er essensielt å ha med seg i det videre arbeidet med opptak.

NSO mener at vi bør ha et opptakssystem som gjør det forutsigbart og lett å orientere seg for fremtidige studenter om hvilke krav som stilles for å kunne søke seg inn i ulike utdanningsretninger. Endringer i dagens opptakssystem vil kunne få utilsiktede konsekvenser, og man bør derfor være varsom med å gjøre større endringer i dagens opptakssystem, og eventuelle endringer må gjøres kjent i god tid før opptaket. Det må være gode ordninger for søkere som har opparbeidet seg generell studiekompetanse før endringene trådte i kraft.

Kvalifikasjonskrav

NSO mener at generell studiekompetanse normalt skal være kravet for opptak til høyere utdanning, men at det kan benyttes andre krav for opptak der det er hensiktsmessig. Generell studiekompetanse må sørge for at studenter har grunnleggende kunnskap innenfor enkelte akademiske ferdigheter, som tekstforståelse, skriveferdigheter og kritisk tenking. Dette er blant ferdighetene både universitets- og høyskolesektoren og elever i videregående skole etterlyser¹. Generell studiekompetanse må sikre at kommende studenter er best mulig forberedt, og møter høyere utdanning på like premisser.

I dag har 39 % av alle programmer som tilbys gjennom Samordna opptak egne kvalifikasjonskrav. Økende bruk av kvalifikasjonskrav gjør at det i mange tilfeller ikke lenger er nok med generell studiekompetanse, og det krever større administrative ressurser. NSO mener institusjonene selv kan sette spesielle opptakskrav på enkelte studier, men kun når innholdet i studiet tilsier det. Tilsvarende studieprogram bør ha noenlunde like opptakskriterier på tvers av institusjoner.

Andre veier til opptak

En studentmasse med variert bakgrunn er en styrke og vil bidra til et mer nyansert studiemiljø og legge til rette for kritisk diskusjon og innovasjoner. NSO mener det skal finnes andre veier til opptak enn generell studiekompetanse. Det gjelder opptak på særskilt grunnlag, realkompetanse og opptaksformer som baserer seg på fagbrev eller tilsvarende.

¹ NIFU-rapport 2015:28 (<https://nifu.brage.unit.no/nifu-xmlui/bitstream/handle/11250/2359539/NIFUrapport2015-28.pdf?sequence=1&isAllowed=y>)
Studiebarometeret 2018: Hovedtendenser
(https://www.nokut.no/globalassets/studiebarometeret/2019/studiebarometeret2018_hovedtendenser_1-2019.pdf)

Alternative opptakssystem

NSO er positive til å prøve ut alternative opptaksformer som motivasjonsbrev og intervju, og mener regjeringen bør sette i gang et prøveprosjekt som skal evaluere effekten av alternativt opptak.

I et forsøk med alternative opptaksformer bør det ses på ressursbruk og hvordan sikre at søkerne får svar på søknaden sin til samme tid som i dag. Et slikt prøveprosjekt bør se på om opptaksformer som motivasjonsbrev og intervju fører til en mindre mangfoldig studentgruppe og favoriserer ressurssterke søkere som kan dra nytte av hjelp på hjemmebane, ressurser til profesjonell hjelp, nettverk og "trynefaktor". Alle må fortsatt ha reell lik tilgang til høyere utdanning.

Tilleggs poeng

Det finnes i dag en rekke tilleggs poeng ved opptak til høyere utdanning. NSO vil spesielt trekke frem alderspoeng og kjønns poeng som ordninger vi mener bør bestå i et eventuelt nytt opptakssystem.

Alderspoeng

NSO mener ordningen med alderspoeng er et godt vurderingskriterium ved opptak til høyere utdanning. I rapporten vises det til at livserfaring blir trukket frem i de to helsefaglige utdanningene, og det å være eldre kan være positivt. Samtidig bidrar alderspoeng til å gjøre det mulig å studere på et senere tidspunkt i livet, og bidrar til målet om livslang læring.

I følge rapporten er det en negativ sammenheng med alder og gjennomføring av studiepoeng, studentenes aktiv-status og karaktersnitt i høyere utdanning, men om dette skyldes alder i seg selv er uvisst. NSO mener det bør ses på årsakene til om dette skyldes livssituasjon, behov for å ta enkelte fag eller andre årsaker.

Kjønns poeng

I rapporten kommer det tydelig frem at kjønns poeng gjør at flere menn får opptak til psykologistudiet, og det stilles spørsmål ved om flere studieprogrammer med skjev kjønnsbalanse skal få innført kjønns poeng. Andre tiltak som å øke antall plasser på studiet ville ikke hatt den samme effekten fordi det er et stort flertall av kvinnelige søkere.

NSO mener at midlertidig tilleggs poeng til det underrepresenterte kjønn fortsatt skal være en del av opptaksforskriften. Tilleggs poeng til det underrepresenterte kjønn gir et bedre kjønns mangfold i studentgruppen. Når flere kjønn får muligheten til å prege utdanningene styrkes kvaliteten på innholdet i utdanningen. Dette virker positivt på læringsutbyttet fordi fagutviklingen i større grad tilpasses det samfunnet utdanningen skal virke innenfor. Ut fra et større samfunns perspektiv er kjønnsblandede studentmasser et gode. Vi trenger kvinnelige teknologer til å sette sitt preg på innovasjon og teknologi, og vi trenger mannlige psykologer og sykepleiere. Utdanningens bidrag til samfunnsutviklingen styrkes når studentmassen er kjønnsbalansert. I dette ligger også at de som utdanner seg bør gjenspeile samfunnet. Kjønnsbalanse på studiene bidrar til å utjevne det kjønnsdelte arbeidslivet, og skaper tillit til utdanningssystemet.

NSO mener at tilleggs poeng til det underrepresenterte kjønn oppfyller forholdsmessighetskravet i likestillings- og diskrimineringsloven. Dette er et av tilfellene der samfunnet bør kunne særbehandle ett kjønn fremfor et annet for å oppnå større grad av likestilling mellom kjønnene på et overordnet nivå, og dermed jevne ut strukturelle forskjeller i samfunnet.

Andre momenter

I departementets videre arbeid med opptak til høyere utdanning, vil NSO trekke frem tre punkter vi mener bør være med; rådgivning, opptaksorgan og overgangen mellom videregående opplæring og høyere utdanning.

Rådgivning

En styrket karriereveiledning er noe NSO har ønsket lenge. NSO mener at god rådgivning før studiene er en av nøklene til å arbeide mot sosioøkonomiske forskjeller i tilgangen til høyere utdanning. Gjennom skoleverket og andre statlige tilbud skal alle ha tilgang til rådgivning om studievalg og arbeidsliv. Vi mener det må satses på rådgivning gjennom større tildelinger og kompetansekrav til rådgiverne. Både rådgivere, lærere i grunn- og videregående skole, og utvalgte offentlige tjenester bør ha kompetanse om hvordan utdanningssystemet fungerer og hvilke veier ungdom og voksne kan velge.

Opptaksorgan

NSO støtter dagens ordning med et sentralisert nasjonalt opptaksorgan, og mener også opptak til høyere grads nivå burde ligge under samme organ. Det nasjonale opptaksorganet skal være ansvarlig for tilgjengelig og riktig informasjon om opptak til høyere utdanning. Nasjonale myndigheter skal være ansvarlige for god, lik og effektiv behandling av søknader om opptak til studier ved universiteter og høyskoler. Institusjonenes informasjon om studier skal vise hva studiene faktisk handler om, og gi et realistisk bilde av studieprogrammet. Søker skal så tidlig som mulig få vite om man er tatt opp til studier, slik at de skal få god tid til å tilpasse seg den nye livssituasjonen.

Overgangen mellom videregående skole og høyere utdanning

God ivaretagelse av studenter i overgangen til høyere utdanning er et viktig element for å sikre et godt opptak. Fra studenter søker høyere utdanning til de møter opp til første undervisningstime, må studenter ha tilgang på, og motta tilstrekkelig og god informasjon om oppstart. I tillegg er det viktig at studentene får anledning til å bli kjent med institusjonens og studiets forventninger og krav tidlig i studieløpet. Overgangen må bygge på god dialog mellom universitets- og høgskolesektoren og den videregående skole, slik at man sammen kan skape et best mulig grunnlag for elever og studenter å møte høyere utdanning på. NSO er positive til at det etableres et nasjonalt fagråd for studieretninger og høyere utdanning og utviklingen av nettverk og faste strukturer for samarbeid mellom videregående skoler, regionale høyere utdanningsinstitusjoner og andre kompetansemiljøer.

Avsluttende betraktninger

På noen av studiene (jus og GLU 1-7) det er sett på i rapporten er det en positiv sammenheng mellom karakterer fra videregående skole og mål for gjennomføring. Vi mener det blir en voldsom forenkling av en komplisert situasjon om problemer knyttet til frafall i høyere utdanning foreslås løst ved å heve opptakskravet til høyere utdanning. Hvis det skal gjøres endringer er det viktig å se på hele utdanningsløpet og ikke hvert enkelt ledd separat. Den kunnskapen og kompetansen barn tilegner seg gjennom utdanningsløpet, helt fra barnehagen, har påvirkning på studentene som får opptak til høyere utdanning. Det er også nødvendig med mer forskning på frafall i høyere utdanning for å få et helhetsbilde på hvilke faktorer som faktisk resulterer i frafall. I tillegg må man ta innover seg hvordan frafallsstatistikken slik den produseres i dag ikke alltid viser reelt frafall fra all høyere utdanning, bytte av studieprogram eller studiested vises som frafall uten at vi nødvendigvis har mistet en kandidat fra høyere utdanning.